

18/07/2024

ט"ד אסף דוק 077-5006206

ת. 052-6885006

שיקול הדעת השיפוטי בקביעת עונשים למורשעים

כאשר אדם מורשע בעבירה פלילית עשוי בית המשפט לגזור עליו עונשים שונים, כגון מאסר על תנאי, פיצוי וקנס, תקופת מבחן ומאסר בפועל בדרגות חומרה משתנות. חוק העונשין וחוקים אחרים מביאים את הענישה המקסימאלית המותרת לגזירה בעבירות מסוימות, ולעיתים גם קבועים עונשים מינימאליים. בתוך הטווח הזה ישנו שיקול דעת שניתן לבית המשפט, שצריך להתחשב בשורה ארוכה של היבטים לקולא ולחומרה. עו"ד אסף דוק סוקר את השיקולים הללו וכיצד הם מופעלים הלכה למעשה. זאת, בהתאם לעיקרון המנחה, שהענישה צריכה לכלול יחס הולם (עקרון ההלימה) בין חומרתו של המעשה, נסיבותיו ומידת האשמה, לבין העונש עצמו.

שלב ראשון: קביעת מתחם העונש שייגזר על המורשע

בהתאם לעיקרון ההלימה בית המשפט קובע מתחם ענישה תוך התחשבות במידת הפגיעה בערך החברתי על ידי הנאשם, ובמדיניות הענישה כפי שהיא מובאת בחוק העונשין, בפסיקות קודמות וכדומה. בד בבד, יישקלו לקולא ולחומרה נסיבות שקשורות לביצוע העבירה על ידי הנאשם, כגון תכנון מוקדם, החלק היחסי בעבירה ומידת ההשפעה על אחרים לביצועה, נזקים שנגרמו או שהיו צפויים להיגרם ממנה, סיבות שהביאו את הנאשם לבצע את מעשיו, יכולתו להבין את שהוא עושה ואת הפסול במעשיו, וכן אכזריות, התעללות ואלימות כלפי הנפגע, או ניצול לרעה של מעמד וכוח מול הנפגע.

שלב שני: גזירת העונש בהתאם לנסיבות שלא קשורות בעבירה

לאחר שנקבע מתחם הענישה ההולם בוחר בית המשפט בעונש עצמו. בתוך כך, יינתן משקל לנסיבות אישיות שונות כגון מידת הפגיעה של העונש בנאשם ובמשפחתו, הנזקים שכבר נגרמו לנאשם מן ההרשעה ומביצוע העבירה, לקיחת אחריות וניסיונות לחזור למוטב, מאמצים לתקן את תוצאות העבירה ופיצוי הנפגע, שיתוף פעולה עם רשויות החוק, התנהגות חיובית ותרומה לקהילה. עוד יילקחו בחשבון נסיבות חיים קשות שהשפיעו על ביצוע העבירה, הזמן שחלף מאז המעשה, עבר פלילי או היעדר עבר פלילי.

חריגה ממתחם הענישה בשל שיקולי שיקום או הגנה על שלום הציבור

כאמור, בית המשפט גוזר את העונש לפי מתחם הענישה ההולם, אך מותר לו לחרוג ממתחם זה לאור שני שיקולים מרכזיים. הראשון הוא שיקום, כלומר נאשם שהשתקם או שיש סיכוי ממשי שישתקם. במקרה זה יכול בית המשפט לקבוע את העונש בהתאם לשיקולי השיקום, ולהורות על נקיטת אמצעי שיקום כולל תקופת מבחן. יחד עם זאת, ראוי לציין כי בעבירת חמורות במיוחד אין לחרוג ממתחם הענישה בשל השיקול השיקומי, אלא בנסיבות יוצאות דופן הגוברות על עיקרון ההלימה. השיקול השני הוא הגנה על שלום הציבור, כלומר חשש ממשי שהמורשע יחזור לבצע עבירות, ולכן יש לנקוט ענישה המרחיקה אותו מהציבור כדי להגן על שלומו. במקרים אלו ניתן לחרוג ממתחם הענישה ההולם אך לא במידה ניכרת, ורק אם יש למורשע עבר פלילי משמעותי או בהסתמך על חוות דעת מקצועית.

שיקולים נוספים בענישה: הרתעה אישית והרתעת רבים

שיקול אחרון לגזירת העונש בתוך מתחם הענישה ההולם הוא הרתעה. כלומר, הרתעה אישית או הרתעת הציבור הכללי מביצוע מעשים דומים לאלו של הנאשם, וזאת על ידי החמרה בעונשו. כפי שניתן לראות, בית המשפט מתייחס להיבטים רבים, כאשר באופן

18/07/2024

077-5006206

052-6885006

כללי התביעה שואפת להציג את העובדות המחמירות בעונש והסנגוריה את הנסיבות המקלות. כאן טמונה חשיבותו של עורך דין פלילי מיומן, היודע להציג ולשכנע את בית המשפט בדבר החשיבות והצורך להקל עם מרשו.